

Сув ресурсларидан мукаммал фойдаланиш

34 - маъруза

**Ўзбекистон Республикаси сув
хўжалигини
ривожлантиришнинг 2020 —
2030 йилларга мўлжалланган
концепцияси**

Маматов Собитжон Алижонович,
«Экология ва сув ресурсларини бошқариш»
кафедраси катта ўқитувчиси

Дарс режаси

1. Концепцияни қабул қилиниши, мақсади
2. Сув хўжалигини ривожлантиришнинг устувор йўналишлари.
3. Концепцияни амалга ошириш натижалари.

Сув хўжалигини ривожлантиришнинг 2020 — 2030 йилларга мўлжалланган концепциясини тасдиқлаш

Ўзбекистон Республикаси сув хўжалигини ривожлантиришнинг 2020 — 2030 йилларга мўлжалланган концепцияси Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 10 июлдаги ПФ-6024-сон Фармони билан тасдиқланган

Концепциянинг асосий мақсади:

- ✓ аҳоли, иқтисодиёт тармоқлари ва атроф муҳитнинг сувга муттасил ошиб бораётган эҳтиёжини қондириш учун зарур шарт-шароитларни яратиш;
- ✓ сув хўжалиги объектларининг ишончли ва хавфсиз ишлашини ҳамда сув ресурсларини самарали бошқариш ва ундан оқилона фойдаланишни таъминлаш;
- ✓ суғориладиган ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш;
- ✓ сув ресурслари тақчиллиги кучайиб бораётган, шунингдек, глобал иқлим ўзгаришлари шароитида сув хавфсизлигига эришишдан иборат

Концепциянинг устувор йўналишлари

- ✓ сув ресурсларини прогностлаштириш, уларнинг ҳисобини юритиш ва маълумотлар базасини шакллантириш тизимини такомиллаштириш ҳамда шаффофлигини таъминлаш;
- ✓ сув хўжалиги объектларини (ичимлик ва оқова сув тизимидан ташқари) модернизация қилиш ва ривожлантириш;
- ✓ йирик сув хўжалиги объектларини бошқаришни рақамли технологиялар асосида автоматлаштириш;

Концепциянинг устувор йўналишлари

- ✓ электр энергияси ва бошқа ресурсларни тежайдиган замонавий технологияларни кенг жорий қилиш;
- ✓ соҳага хорижий инвестицияларни кенг жалб қилиш ҳамда ажратилаётган маблағлардан мақсадли ва самарали фойдаланишни таъминлаш;
- ✓ сув омборлари, сел-сув омборлари ва бошқа сув хўжалиги объектларининг хавфсизлигини ҳамда ишончли ишлашини таъминлаш;

Концепциянинг устувор йўналишлари

- ✓ сув ресурсларини бошқариш тизимини такомиллаштириш, сувдан фойдаланиш ва сув истеъмоли ҳисобини юритишда «Smart Water» («Ақлли сув») ва шу каби рақамли технологияларни жорий қилиш;
- ✓ қишлоқ хўжалиги экинларини етиштиришда сув тежовчи суғориш технологияларини жорий қилишни янада кенгайтириш ва давлат томонидан рағбатлантириб бориш;

Концепциянинг устувор йўналишлари

- ✓ суғориладиган ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш ва барқарорлигини таъминлаш;
- ✓ ерларнинг унумдорлигини оширишга кўмаклашиш;
- ✓ тупроқнинг шўрланиш даражасини пасайтириш ва олдини олиш бўйича самарали технологияларни қўллаш;

Концепциянинг устувор йўналишлари

- ✓ сув хўжалигида бозор иқтисодиёти тамойилларини, жумладан, сувни етказиш харажатларининг бир қисмини босқичма-босқич сув истеъмолчилари томонидан қоплаш тизимини жорий қилиш, тушган маблағларни сув хўжалиги объектларини ўз вақтида сифатли таъмирлаш-тиклаш, рақамли технологияларни жорий қилиш ҳамда самарали бошқаришга йўналтириш;

Концепциянинг устувор йўналишлари

- ✓ сув хўжалигида давлат-хусусий шериклик ва аутсорсингни жорий этиш;
- ✓ алоҳида сув хўжалиги объектларини фермер, кластер ва бошқа ташкилотларга фойдаланиш учун бериш;
- ✓ тежалган маблағларни сув хўжалиги объектларини модернизация қилиш ва ходимлар меҳнатига ҳақ тўлаш ва рағбатлантиришга йўналтириш;

Концепциянинг устувор йўналишлари

- ✓ сув ресурсларини интеграциялашган бошқариш тамойилларини жорий қилиш;
- ✓ аҳолини ва иқтисодиёт тармоқларини сув билан кафолатли таъминлаш;
- ✓ сувнинг сифатини яхшилаш ва атроф муҳитнинг экологик мувозанатини сақлаш;
- ✓ трансчегаравий сув ресурсларидан фойдаланиш масалалари бўйича давлатлараро муносабатларни ривожлантириш;

Концепциянинг устувор йўналишлари

- ✓ Марказий Осиё мамлакатлари манфаатлари ўртасидаги мувозанатни таъминлайдиган сув ресурсларини биргаликда бошқаришнинг ўзаро мақбул механизмларини ва сувдан самарали фойдаланиш дастурларини ишлаб чиқиш ҳамда илгари суриш;
- ✓ сув хўжалиги соҳаси учун малакали кадрларни тайёрлаш, ходимларнинг малакасини ошириш тизимини такомиллаштириш, таълим, илм-фан ва ишлаб чиқариш соҳалари ўртасидаги ўзаро ҳамкорликни ривожлантириш ҳамда илм-фан ютуқларини ишлаб чиқаришга жорий қилиш

Концепцияни амалга ошириш натижасида

Сув хўжалигини ривожлантиришнинг 2020 — 2030 йилларга мўлжалланган концепциясини амалга ошириш натижасида:

- ✓ ирригация тизими ва суғориш тармоқларининг фойдали иш коэффициенти 0,63 дан 0,73 гача ошириш;
- ✓ сув таъминоти даражаси паст бўлган суғориладиган ер майдонларини 560 минг гектардан 190 минг гектаргача камайтириш;

Концепцияни амалга ошириш натижасида

- ✓ ирригация тизимини модернизация қилиш ва бетон қопламали каналлар улушини 34 фоиздан 46 фоизгача гача ошириш;
- ✓ насос станцияларидаги 1750 та насос агрегатлари ва 2100 та электродвигателларни энергия тежамкорларига алмаштириш;
- ✓ насос станцияларининг йиллик электр энергияси истеъмолини 8,0 млрд кВт.сдан 2030 йилда 6,0 млрд кВт.сгача камайтириш;

Концепцияни амалга ошириш натижасида

- ✓ қишлоқ хўжалик экинларини суғоришда сувни тежайдиган суғориш технологияларини жорий қилишни 2025 йилгача 1 миллион гектарга, 2030 йилгача 2 миллион гектаргача етказиш;
- ✓ томчилатиб суғориш технологияси жорий қилинган майдонларни 2025 йилгача 300 минг гектарга ва 2030 йилгача 600 минг гектарга етказиш;

Концепцияни амалга ошириш натижасида

- ✓ шўрланган майдонларни 1948 минг гектардан 1722 минг гектарга, ўрта ва юқори шўрланган ерларни 607 минг гектардан 430 минг гектаргача қисқартириш;
- ✓ сизот сувлар сатҳи муаммоли даражада (0 — 2 метр) бўлган суғориладиган ер майдонларини 1 051 минг гектардан 773 минг гектаргача камайтириш;
- ✓ фойдаланишдан чиққан 298,5 минг гектар суғориладиган ерларни 2025 йилгача қишлоқ хўжалигида фойдаланишга киритиш;

Концепцияни амалга ошириш натижасида

- ✓ «Smart Water» («Ақлли сув») ахборот-коммуникация ва рақамли технологиялар асосида сув ўлчаш тизими жорий этилган объектлар сонини 2024 йилда 18 576 тагача етказиш;
- ✓ 100 та йирик сув хўжалиги объектларида сувни бошқариш жараёнларини рақамли технологиялар асосида автоматлаштирилган бошқарувга ўтказиш;
- ✓ мелиоратив кузатув қудуқлари мониторингини 2025 йилда 8500 тасида, 2030 йилда 27270 тасида рақамли технологиялар орқали юритиш;

Концепцияни амалга ошириш натижасида

- ✓ сув хўжалигида давлат-хусусий шериклик тамайиллари асосида 2030 йилгача 50 та лойиҳаларни амалга оширилиши;
- ✓ суғориш учун сув етказиб бериш харажатлари 2025 йилгача 15 %и ва 2030 йилгача 30 %и сув истеъмолчилари томонидан қопланиши;
- ✓ давлат сув хўжалиги ташкилотлари сув ресурсларини бошқаришнинг замонавий ва барқарор тизимга ўтиши;

Концепцияни амалга ошириш натижасида

- ✓ сув хўжалиги тизими ташкилотлари ходимларининг иш ҳақлари мамлакатдаги ўртача ойлик иш ҳақига тенглаштирилади;
- ✓ сув ресурсларини бошқаришнинг ҳозирги муаммоларига жавоб берадиган замонавий ўқув тизимларини жорий этиш таъминланади;
- ✓ сув хўжалиги соҳасидаги олий маълумотли мутахассислар улуши 2025 йилда 50 фоизга, 2030 йилда 65 фоизга етказилади;

Концепцияни амалга ошириш натижасида

- ✓ ер усти, ер ости ва қайтар сувларни интеграллашган бошқариш тамойиллари кенг жорий қилинади;
- ✓ табиий сув манбалари ва сув экотизимларини сақлаш, шу жумладан, Оролбўйи ҳудудини сув билан барқарор таъминлаш чоралари кўрилади;
- ✓ ер усти, ер ости ва қайтар сувларни интеграллашган бошқариш орқали ичишга яроқли бўлган ер ости сувларининг стратегик захираларини асраш ва улардан барқарор фойдаланишни ташкил этиш тизими яратилади.